

Trivia & Varia

• Tačka 193. Pravopisa "Prenošenje novogrčkih imena" (Pešikan, Jerković, Pižurica: "Pravopis srpskoga jezika, ekavsko izdanje", str. 166 i 167, Matica srpska, Novi Sad 2010.) navodi sledeću transkripciju grafija **ΜΠ, ΓΚ, ΗΤ**: na početku reči kao **b, g, d**, a ako nisu na početku reči kao **ΜΠ/μπ = mb, ΓΚ/γκ = ng, ΗΤ/ητ = nd**. Prema tome je **Γρίμπας = Grimbas**. Na grčkim latiničnim web stranicama i na drugim ne-engleskim jezicima se takođe javlja kao Grimbas, iako se javlja i kao Grimpas na nekim stranicama na engleskom jeziku, pa se nažalost tako i prenosi u jezike koji ne vode računa o čistoći, kao što je srpski. (Ako mi ne verujete, evo nekoliko nasumičnih primera iz rečnika: fensi [pomodan], lük [izgled], performans [predstava], self-servis [samoposluživanje], stejdž [pozornica]...)

• Jedina vrsta žica za žičane instrumente do početka 19. veka (kad je počelo uvođenje čeličnih) bile su žice proizvedene od creva životinja, najčešće od ovaca i koza, ali i od svinja, konja ili magaraca. Danas se žice muzičkih instrumenata uglavnom proizvode od drugog materijala (čelik, najlon), ali se i dalje proizvode i od creva životinja. Od creva se izvlače niti i upredaju, za tanje žice (npr. kod violine) 3-4 niti, a kod debljih (bas) i više od 20.

• **Svita** (francuski *suite* - niz) je instrumentalna kompozicija koja je sastavljena od niza stavova (najmanje tri, obično 7-8, ali i više), koji nisu čvrsto vezani kao kod sonate ili koncerta. Potiče iz renesanse, a procvat je doživela u baroku, kad je bila sastavljena najčešće od plesova, kontrastno poređanih. Značajniji kompozitori su Ramo, Bah, Hendl i Teleman. U romantizmu se svite pišu kao samostalna dela ili uz scensku muziku. Neke od poznatijih su "San letnje noći" Mendelsoona, "Šeherezada" Rimski-Korsakova, "Karmen" i "Arležanka" Bizeta, svite iz baleta "Krcko oraščić", "Uspavana lepotica" i "Labudovo jezero" Čajkovskog, "Bergamaska svita" [*Suite bergamasque* (bergamaska je ples iz Bergama)] Debisija i mnoge druge.

• **Preludij** (lat. *praeludium* - predigra; fr. *prélude* [prelid], it. *preludio*, nem. *Präludium*; zast. lat. *praeambulum* - preambula, svečani uvod) je kraći instrumentalna kompozicija koja služi kao uvod u drugo veće delo. Javlja se još od antike, u srednjem veku koristila se kao improvizacijski uvod u glavno delo, a u 15. i 16. veku se razvijala kao posebna instrumentalna forma. Od 17. veka poistovećuje se s uvertirom muzičko-scenskih dela (opera, balet, oratorij) ili postaju formalni prvi stav višestavačnih kompozicija (svita, sonata). U 19. veku se osamostaljuju kao klavirske ili orkestarske minijature.

• **Haling** (nor. *Halling*) je norveški narodni ples koji tradicionalno plešu mladići na zabavama i venčanjima. To je brza igra u kojoj se mladići nadmeću svojim akrobatskim veštinama. Muzika za ples je u 2/4 ili 6/8 taktu, u tempu oko 100 doba u minutu. Osim u Scensku muziku "Per Gint", Grig je tri halinga uključio i u svoje Lirske komade (*Lyriske stykker*), Knjiga II, op.38. br. 4, Knjiga IV, op. 47. br. 4 i Knjiga X, op. 71. br. 5.

• **Springar** je norveški ples, podvrsta skandinavskog plesa **polska** (nor. i fin. *polska*, dan. *polsk*). Pleše se u parovima u zatvorenom položaju u 3/4 taktu. U 3. stavu "Pera Ginta" izvorno ga izvodi tradicionalni instrument *hardingfele* (ili *hardangerfele* ≈ violina iz Hardangera), sličan violi *d'amore*, s 8 ili 9 žica.

• **Bejgen** (nor. *Bøygjen*) je trol, čudovište iz skandinavskog folklor. Javlja se u pričama o Peru Gintu (Per Gynt) i u lbenovoj drami "Per Gint" (Peer Gynt).

Izvori:

- de.wikipedia.org
- en.wikipedia.org
- imslp.org
- ru.wikipedia.org
- www.allmusic.com
- www.enciklopedija.hr
- www.kennedy-center.org

♦ **Zahvala umetnicima: aplauz i ovacije:** po muzičkom bontonu, **aplauz između stavova koncerta ili simfonije smatra se ometanjem** (umetnika u koncentraciji i slušalaca u praćenju radnje) i **po pravilu se ne aplaudira**, osim ako se ne radi o prvom izvođenju dela kome prisustvuje autor. Po završetku dela, sačekajte da se i poslednja nota rasprši u prostoru pre nego što počnete aplaudirati. Ako vam se izvođenje naročito sviđa, možete uzvikivati pohvale. Uobičajene su: ženama **bravá!**, muškarcima **bravó!** i skupno **bravi!**. Uz intenzivan aplauz umetnici mogu izvesti *bis*, ali to možete i tražiti uzvikom **bis!** (lat. dvaput), a to još istaknuti ustajanjem. Može se, naravno, izraziti i negodovanje uzvikom **bu!**, ali sumnjam da će ikad izvođenje biti toliko loše, dovoljno je samo ne aplaudirati ako vam se izvođenje ne sviđa.

NESLUŽBENI VODIČ KROZ PROGRAM KONCERTA NIŠKOG SIMFONIJSKOG ORKESTRA

(zamišljen kao dodatak službenom programu)

PREMIJERNI KONCERT ČETVRTAK, 11. OKTOBRA 2018. U 20 SATI SALA NIŠKOG SIMFONIJSKOG ORKESTRA

...

Dirigent: Svilen Simeonov

Solist: Hristos Grimbas, violončelo

Niški simfonijski orkestar

...

P R O G R A M

Konstantinos Grigoriu Simfonijska poema "Maglovito jezero"

Kamij Sen-Sans

Koncert za violončelo i orkestar br. 1 u a-molu op. 33

1. *Allegro non troppo*
2. *Allegretto con moto*
3. *Tempo primo*

Edvard Grig

Svita "Per Gint" br. 1, op. 46 (izbor)

- Jutro
- Osina smrt
- Anitrin ples

Svita "Per Gint" br. 2, op. 55 (izbor)

- Otmica neveste. Ingridina žalopojka
- Arapska igra
- Solvejgina pesma

(*ovakav redosled stavova je u svitama, redosled izvođenja proverite u službenom programu*)

Ovaj vodič u elektronskom obliku, glosar, podatke o autoru, kao i druge zanimljivosti možete pogledati na stranici <http://bonc1.users.sbb.rs/>

O izvođačima

Biografije dirigenta i solista možete pročitati u službenom programu NSO-a.

Niški simfonijski orkestar osnovan je 1952. godine pod imenom "Simfonijski orkestar Radio Niša" i od tada jedna je od najznačajnijih institucija kulture u Srbiji. Sarađivao je s mnogobrojnim vodećim umetnicima iz zemlje i inostranstva. Nastupao je širom Evrope, kao i na značajnijim festivalima, na primer na Dubrovačkim letnjim igrama, Mokranjčevim danima u Negotinu i festivalu Olympus u Grčkoj. NSO je osnivač i organizator Niških muzičkih svečanosti (NIMUS), značajnog festivala s 30-godišnjom tradicijom. Za svoj rad Orkestar je dobio više nagrada i priznanja. Stalni sastav orkestra:

Prve violine Stanislava Alađozovski koncertmajstor Sanja Jović Đorđević zam. koncertmajstora Jasna Mijović Katarina Pešić Jelena Gušić Slobodan Jevtić Bojana Đolović	Viole Vladan Veljković principal Saška Stojanov Krstić zamenik principala Zlata Filipović Irena Veljković Suzana Savić	Flaute Tatjana Veličković Minčić principal Oboe Vladimir Vezenković principal Marjan Radevski Klarineti Saša Minčić principal Aleksandar Mitić Fagoti Đorđi Alađozovski principal	Horne Danilo Filipović principal Jelena Nikolić Srđan Kurtić Milan Azirović Trube Darko Dimitrijević principal Aleksandar Milenković Tromboni Nenad Vuksanović principal Bojan Vidanović
---	--	--	--

Kompozitori i dela

Konstantinos Grigoriu (Κωνσταντίνος Γρηγορίου) grčki kompozitor savremene muzike. Rođen je 1974. godine u Atini, gde je i studirao muziku i gitaru na Nacionalnom konzervatoriju. Njegova dela predstavljena su širom sveta. Osim komponovanja bavi se i pedagoškim radom.

• Simfonijska poema "Maglovito jezero"

Poemu "Maglovito jezero" (en. *Lake of mist*, gr. *Η λίμνη της ομίχλης* [I limni tis omihlis]) Grigoriu je napisao 2012. godine. Premijerno je izvedena u Atini 29.03.2014. Izvođena je širom Grčke (i na nacionalnoj televiziji ERT), u Bugarskoj i Ukrajini.

Trajanje poeme je oko 12 minuta.

Šari-Kamij Sen-Sans (Charles-Camille Saint-Saëns; Pariz, 09.10.1835. - Alžir, 16.12.1921.) bio je francuski kompozitor iz perioda romantizma, orguljaš i dirigent. Bio je čudo od deteta, s pet godina držao je koncerte za uži krug slušalaca, a s 10 godina imao je prvi javni nastup na kome je svirao klavirske koncerte Mocarta (br. 15) i Bethovena (br. 3). Na Pariškom konzervatoriju studirao je orgulje, kompoziciju i orkestraciju. Radio je kao orguljaš i nakratko kao profesor klavira. Koncertirao je skoro po celom svetu kao pijanist i dirigent izvodeći prvenstveno svoja dela. Sen-Sansov opus obuhvata sve važnije žanrove muzike 19. veka (opere, simfonije, sonate, kamerna dela, a pionir je filmske muzike). Najpoznatija njegova dela su opera "Samson i Dalila", fantazija "Karneval životinja", Treća simfonija, Koncert za klavir i orkestar br. 2 u g-molu, simfonijska poema "*Danse macabre*" (Igra smrti), kao i Koncert za violončelo i orkestar br. 1 u a-molu, op. 33.

• Koncert za violončelo i orkestar br. 1 u a-molu, op. 33

Koncert spada među značajnije svetske koncerte za violončelo. Sen-Sans ga je napisao 1872. za Ogista Tolbeka (Auguste Tolbecque, 1830-1919; belgijski kompozitor, svirač na čelu i violu i izrađivač instrumenata), koji je bio solist na premijeri 19.01.1873. u Pariškom konzervatoriju.

Sen-Sans je, umesto uobičajena tri stava, koncert napisao kao kompaktnu celinu iz tri dela koji se izvode bez pauze, ali su delovi jasno odeljeni različitim oznakama tempa.

Jadno čelo, šta sve mora da istupi za naše zadovoljstvo! Solist će mu pokida sitna crevca, neće mu dadne ni da oda'ne, a orkestar će još i da ga podstiče u ubijanje. Ali, sve se završava s hepiend: čelo čitavo, solist mokar do kožu, ali živ!, orkestar se smijulji, publika zadovoljna.

Trajanje koncerta je oko 20 minuta.

Edvard Hagerup Grig (Grieg; Bergen, 15.06.1843. - Bergen, 04.09.1907.) bio je norveški kompozitor iz perioda romantizma, pijanist i dirigent. Od detinjstva je pokazivao talent za muziku pa je s 15 godina počeo studije na Konzervatoriju u Lajpcigu. Nastupao je kao pijanist i dirigent širom Evrope. Većina Grigovog opusa (opp. 1-74 + 85 bez broja opusa) zasnovanog na norveškom folkloru su pesme, romanse, klavirska dela i kamerna muzika. Za dela većeg obima nije pokazivao interes, iako Klavirski koncert u a-molu op. 16 i svite iz scenske muzike "Per Gint" spadaju među najpopularnije njegove kompozicije.

• "Per Gint" (izbor iz svita)

Per Gint (Per Gynt) je lik iz nordijskih bajki. Delimično zasnovanu na tom liku, Henrik Ibsen (Ibsen) je 1867. na danskom jeziku napisao dramu u stihovima "Per Gint" (Peer Gynt) u pet činova. Glavni junak drame je Per Gint. Ose (Åse) njegova majka i Per žive siromašno, nakon što je njegov otac Jon propio bogatstvo i napustio ih. Per je besposličar i sanjar, s lošom reputacijom. Ingrid je kći najbogatijeg farmera; na njenoj svadbi Per upozna i zaljubi se u Solvejg (Solveig), koja zbog njegove reputacije odbija ples s njim. Napija se, otima Ingrid s venčanja i provodi noć s njom, a zatim se krije pred poterom u kolibi u šumi. Dolazi mu Solvejg, ali on je napušta. Mnogo godina provodi na putovanjima pokušavajući da stekne bogatstvo. Pokušao je da zavede Anitru, kćer beduinskog poglavice, ali mu ona krađe bogatstvo. U Kairu posećuje ludnicu i postaje svestan svog protraćenog života. Na povratku u Norvešku doživljava brodolom. Očajan, vraća se kući, gde čuje Solvejginu pesmu iz kolibe u šumi...

Na Ibsenovu molbu, Grig je za tu dramu 1875. godine napisao Scensku muziku op. 23, koja je u predstavi premijerno izvedena 24.02.1876. u Oslu (tadašnja Kristijanija). Iz scenske muzike Grig je kasnije izdvojio po četiri stava u dve svite: **Svitu br.1 op. 46** (završena u januaru i premijerno izvedena 01.11.1888. u Lajpcigu) i **Svitu br. 2 op. 55** (završena u septembru i premijerno izvedena 04.11.1891. u Oslu). Stavovi u svitama ne prate redosled iz drame.

Prema službeno objavljenom programu NSO-a nisu svi stavovi iz svita uključeni u izvođenje. Najavljeni stavovi istaknuti su **podebljanim slovima** u prvim dvema donjim tablicama. U uglastim zagradama uz stavove navedeno je približno vreme trajanja.

Svita "Per Gint" br. 1, op. 46

- **Jutro** (*Morgenstemning*), *Allegretto pastorale* [4,5']
- **Osina smrt** (*Åses død*), *Andante doloroso* [4']
- **Anitrin ples** (*Anitras dans*), *Tempo di Mazurka* [4']
- U pećini gorskog kralja (*I Dovregubbens hall*), *Alla marcia e molto marcato* [2,5']

Svita "Per Gint" br. 2, op. 55

- **Otmica neveste. Ingridina žalopojka** (*Bruderovet. Ingridis klage*), *Allegro furioso - Andante doloroso* [4']
- **Arapski ples** (*Arabisk dans*), *Allegro vivace* [4,5']
- Povratak Pera Ginta (Burna noć na moru) (*Peer Gynts hjemfart (Stormfull aften på havet)*), *Allegro agitato* [2,5']
- **Solvejgina pesma** (*Solveigs sang*), *Andante - Allegretto tranquillamente* [5,5']

Scenska muzika "Per Gint" op. 23

1. čin 1.Preludij: u vrtu za venčanja (<i>I brudlaupsgarden</i>) 2.Venčana povorka u prolazu (<i>Brudfylgjet dreg forbi</i>) 3.Haling i springar (<i>Halling og Springdans</i>)	4. čin 15.Preludij: jutro (<i>Morgenstemning</i>) 16.Lopov i iscelitelj (<i>Tjuven og heilaren</i>) 17.Arapski ples (<i>Arabisk dans</i>) 18.Anitrin ples (<i>Anitras dans</i>) 19.Serenada Pera Ginta (<i>Peer Gynts serenade</i>) 20.Per i Anitra (<i>Peer og Anitra</i>) 21.Solvejgina pesma (<i>Solveigs sang</i>) 22.Per Gint pred Memnonovom statuom (<i>Peer Gynt ved Memnonstøtten</i>)
2. čin 4.Preludij: otmica neveste / Ingridina žalopojka (<i>Bruderovet / Ingridis klage</i>) 5.Per Gint i pastirice (<i>Peer Gynt og seterjentene</i>) 6.Per Gint i žena u zelenom (<i>Peer Gynt og den grønkleddede</i>) 7.Po jahanju se poznaju veliki ljudi (<i>På ridestellet skal storfolk kjennast</i>) 8.U pećini gorskog kralja (<i>I Dovregubbens hall</i>) 9.Ples kćeri gorskog kralja (<i>Dans av Dovregubbens dotter</i>) 10.Pera Ginta love trolovi (<i>Peer Gynt jagast av troll</i>) 11.Per Gint i Bejgen (<i>Peer Gynt og Bøygen</i>)	5. čin 23.Preludij: povratak Pera Ginta. Olujna noć na moru. (<i>Peer Gynts heimfart. Stormfull aften ved kysten</i>) 24.Brodolom (<i>Skipsforliset</i>) 25.Solvejg peva u kolibi (<i>Solveig syngjer i hytta</i>) 26.Noćna scena (<i>Nattscene</i>) 27.Duhovni psalam (<i>Pinsesalme</i>) 28.Solvejgina uspavanka (<i>Solveigs vuggevise</i>)
3. čin 12.Preludij: duboko u šumi (<i>Dypt inne i barskogen</i>) 13.Solvejgina pesma (<i>Solveigs sang</i>) 14.Osina smrt (<i>Åses død</i>)	